

eszméje, sajnos, nem új. Nem egyéb, mint a gyakorlatból levont példa s legfeljebb arra jó, hogy aiahúzottan hangsúlyozza az író «liberalizmusát.»

Gőzszlop expakítvány másik jeles barátja Radó hadnagy volt, «vékony, fekete zsidógyerek, de pontos, rendes, nagyon jó katoná». Egy hadgyakorlaton tisztiszolgáját vipera marta meg. «Rossz helyen volt a csipés, a legény combján, a csipője alatt.» Az egész tisztjórőrben senkisémet találkoztam, aki kiszívja a mérgező csípésből a vért «Na, senkisémet vállalkozik?» Ist keiner, der sich hinunter wagen? Radó hadnagy vállalta. A nap megállt felette bámulni a esodát, mondhatná obsitosunk.

A kaftános is, hős Radó is ezzel kimúlt: egyik sem visz több szerepet a regényben. Látszólag hézagpótló esetek voltak; valójában: pikáns töltelek, a szerző lírája. A baj azonban az, hogy a regény háromnegyedrésze ily összefüggéstelen Münchhauseniadák-ból áll s a tulajdonképeni mese a mű végén meglepetésszerűen bukkan fel. Gőzszlop eredménytelenül udvarol egy színinövendéknek, mint ő mondja: bestiának. Ebbe nagyon szerelmes. Kiviláglik azonban, hogy Gőzszlopnak mennyasszonya is van, aki meg őt szereti érdemén felül s akit Gőzszlop meg-megzsarol, hogy «bestikére» költ-hessen. S mindezen felül kiderül, hogy hősünknek felesége is van, akivel szintén nagyon szeretik egymást. Szóval Gőzszlopnak nagy a szíve s ez a tragédiája. A rendőrség prózai nyelve házasságszédelgésnek minősíti roppant szerelmi gőzét s a szélhámost lecsuktatja.

S minthogy börtönviselt emberrel barátkozni nem fair dolog, szerzőnk akkép szabadul barátjától, hogy öngyilkossá teszi. Ha a vége jó, minden jó — gondolja az író, — a hős megalkolt: az erkölcsi törvény sebesülés nélkül került ki a költői igazságszolgáltatásból. Úgy érezzük azonban, hogy ha sebe nem maradt is, maradtak patanási és himlőhelyei. No de: azért, hogy egy kicsit ragyás...

A regény meséje tehát a mű végén kezdődik s a könyvet így tulajdonképen visszafelé kellene olvasni. Ez a szerkesztési mód Molnár tehetségének abból a sajátosságából fakad, hogy kedveli a meglepetéseket, szeret ötletre dolgozni s idegenkedik a kevésbé rafinált, de egyszerűbb és művészibb szerkesztés módjaitól. Kétségtelen, hogy egyes anekdoták és «stiklik» elő-

adásában stílusa eleven, de ez nála inkább technikai fogás, mint művészi erő.

Routine, melyet már fiatalkorában elsajátított. Általában inkább virtuoz, mint művész. Ügyeskedésekre, bravurokra, ötletcsattanókra törekszik — non bene olet, qui bene semper olet — s még mindég azokat az ifjúkori gesztusokat utánozza, melyekkel pályáját kezdte. S van-e szomorúbb, mintha valaki 48 éves korában is megmarad — csodagyereknek? E Wilde-Molnár-féle recept szerint készült paradoxok szerkesztésébe ma már a jámborabb olvasó is belelát s így Molnár elmésségeiben gyakran nem az emlel a meglepő, hanem az, hogy le merte őket írni.

Nem érdektelen lokalpatriotizmusa sem, melyre oly büszkén hivatkozik műve végén. Ha külföldön jár s valami új intézményt lát, legott arra gondol, hogyan lehetne azt Budapesten is megvalósítani. «Hány éjtszakai sétára emlékszem, Párisban és Londonban, mikor hajnalig dolgoztunk ki reformterveket Budapest szépítésére, közlekedésére...» stb. Reformtervei közül legjobban «egy elegáns klub alapítása» izgatta. Ime, a Széchenyi-epigon, ki az ország szükségleteit monoklivál okumálja ki! Ez a lokalpatriotizmus az úgynevezett «hazafias elem» Molnár Ferencék írásaiban. Nekik Budapest: Magyarország. Pedig jó lenne néha egy kicsit a vidékre is elnézni s a klubok és fészkek nyelvébe egy kis magyar zamatot hozni. Molnár is javítaná tán némileg idegenszellemlémondatszerkesztését s egy-két ríktő magyartalanságát. Hogy a sok közül csak egy modorosságára figyelmeztessim: nála az oszlop «pontosan olyan színűre van festve», «az égbolt pontosan hasonlít», «pontban éjfélkor elbújik», «pont 5 órakor várjuk Párisban», stb.

Daniel Géza.

Herczeg Ferenc — Tisza Istvánról. Az utóbbi évtized eseményeiből megtanulhattuk, mily nagy jelentőségű a külföldnek hazai forrásból eredő, megbízható tájékoztatása. Ez a meggondolás hozta létre az Otlík György szerkesztésében megindított németnyelvű vállalkozást (Das Moderne Ungarn. Eine Biographienserie Franz Herczeg: Graf Stephan Tisza. Eligius-Verlag, Wien), mely életrajzi vázlatok útján óhajt képet nyújtani közviszonyaink újabbkori állapotáról.

Az izléses kiállítású sorozat első darabja Herczeg Ferenc szép tanulmányát

közli az októberi lázadás tragikusvégű áldozatáról. A tíz képpel díszített mű szövegében nem azonos gróf Tisza Istvánnak azzal a jellemzésével, mely Herczegnek «Két arckép» című munkájából ismeretes. Annál jóval részletesebb, de nem kevésbé plasztikus. Az életrajzi áttekintés kapcsán természetesen az egykorú politikai küzdelmek ismertetésére is kitér az író s nagy önuralomra valló tárgyilagossággal eleveníti föl a szomorú emlékü pártviszályokat. Hangján csak ott vehető észre némi érzelmes mellékszöng, ahol a szörnyű tragédia utolsó jelenetét perdíti le. (De erre gondolva, melyikünk is tudná eltitkolni keserűségét?) A rendkívül tömör és minden sorában fölényes szellemi fegyverzetet ragyogtató könyv írásművészet dolgában is a legszebbek közül való.

Kazai Gyula.

Bársony István: Magyar természeti és vadászati képek. Igen szép kiállításban, Neográdi Antal rajzaival sűrűn illusztrálva jelent meg második átdolgozott kiadásban Bársony István könyve, melynek jellemzőbb címet nem is választhatott volna. Mert Bársonyban egyesül az ősfoglalkozást űző vadásznak és a természetet modern érzéssel szerető városi embernek lelkivilága. A fővárosban él, de időnként megszállja a vándorlás ösztöne, vállára veti puskáját és az erdő vadjaira les — hacsak meg nem állítja fegyverét a természetimádó melázása vagy elérzékenyedése. Bársony tudja, hogy a természetben ádáz küzdelem folyik a létért, a darwini struggle for life s ebbe beleszól az ember is a maga töreivel, csalétkeivel, vadászfegyverével, de másrészt van lelkében rousseau-i szentimentalizmus is az emberektől szabad természet és lényei iránt, akik közé mintegy elvonul az élet küzdelmét feledni. Mint jó vadász, ismeri a farkas tanyáját, a róka fészket, az őzcsapást, a galamboskutat, de érti az állatok nyelvét is: a farkasbögést, az őzsírást, a madarak csicsérgését (ezt különösen; a Madarak királya című elbeszélésében nem kevesebb, mint huszont madárhang nevét említi), a bogarak zümmögését, sőt a virágok gondolatait is, amit már csak a költő ismerhet. Az állatok, növények szerelme épügety érdeklő, mintha emberi szíveket vizsgálna.

A természetnek e gazdag világát Bársony apró képekbe, jelenetekbe foglalva adja elő. Igénytelen kis törté-

netek a mesevázai, de egy farkas elejtése, egy rókafezsek fölkatatása olykor valószínűs kis drámákká lesznek tolla alatt: annyi várakozást, izgalmat, cselekvényt tud beléjük vinni. E tekintetben a *Rókatánc* s az *Öngyilkos* kötetének legkiválóbb darabjai. Természeteleírásaiban a realista részletes megfigyelésével jár el, képei apróra kidolgozott miniatűrök, de előlnti őket énjének lírai hangulataival és feloldja egyéniségének melegében. Mert a voltaképeni hős mindig ő maga, akármilyen legyen is a kép címe; az események az ő egyéniségén szűrődnek keresztül. Nem az epikusnak kalandokkal álmélkodtató koszorújára vágyik, hanem szívünkét akarja megmátani, érzéseit akarja velünk utánéreztetni, lírai hangokat akar megütni.

Érészvilága nem terjedelmes, nincsenek mélységei és magasságai; mondanivalója egy egyszerű, nemes, érzékeny szív meghatódásai, de nem is törekszik többre, ismeri határait s megelégszik, ha azok között értékest alkothatott. Egész invencióját szűkkörűség jellemzi, nem akar a világból minél többet meglátni, hanem amit lát, jól látni, igazán megérteni s híven, elevenen, művésziesen visszatükröztetni. Olyan, mint azok a festők, akik soha meg nem unják, hogy interieuröket, csendéleteket, állatportrékat fessenek, de aztán felülmulhatatlan ló-, kutya-, birka- vagy macskaábrázolók is lesznek. Bársony is mestere akar lenni tárgykörének s nem kalandozik másfelé. E kötetek majd harminc évvel ezelőtt jelent meg első kiadásban, de Bársony most is az, aki akkor volt, sőt mintha újabban még szűkebbre vonná vitorláit: emberábrázolásra, jellemrajzolásra mind kevésbé törekszik, mint régebben. E kötetében is néhány erdeszen, hajtón, pákászon, kerülon kívül ember nem szerepel; azok is csak mint szükséges alkatrészei a történeteknek.

Nem henyé jelző a «magyar» sem Bársony könyvének címében. Magyar ez a könyv nemcsak zamatos nyelvében, prózájának ritmusában, mely egyes lírai helyeknél szinte verssé lesz (Őszi kikircis), de egész érzés- és gondolatvilágában is. Magyar tájat és állatvilágot rajzol s ezt öntudatosan teszi, mindig kiemelve, ami magyarul jellemző benne.

Aki a mi izgalma után futó korunkban egypár csendes órát kíván kellemesen eltölteni, annak ajánljuk Bársony könyvét figyelmébe. Olyan az olvasása,